

**»Mladi za napredek Maribora 2013«
30. srečanje**

**SLAVNI VIRTUOZI IN UMETNIKI NA MARIBORSKIH ODRIH
MED LETOMA 1918 IN 1941**

Raziskovalno področje: UMETNOST

Raziskovalna naloga

05 q | k000ŠROZÁ OE WŠĚVQ SOEÜZSÒVQ
T ^} q | kÁ OE PZÁŠQIEÜÁ OE WÜÖÜŠ
¥[| kÁ ¥ÁOE SOÁÜOEÖŽ P SOZÁ OEÜÖÜÜ

Maribor, februar 2013

**»Mladi za napredek Maribora 2013«
30. srečanje**

**SLAVNI VIRTUOZI IN UMETNIKI NA MARIBORSKIH ODRIH
MED LETOMA 1918 IN 1941**

Raziskovalno področje: UMETNOST

Raziskovalna naloga

Maribor, februar 2013

KAZALO

Zahvala	3
Povzetek	4
1. UVOD	5
1. 1. Cilji raziskovalne naloge	5
1. 2. Hipoteze raziskave	5
1. 3. Predvidena nova znanja	5
1. 4. Rezultati dosedanjih raziskav	6
2. METODOLOGIJA DELA.....	6
3. PREGLED GOSTOVANJ UMETNIKOV V MARIBORU MED LETOMA 1918 IN 1941.....	8
3. 1. Violinist Zlatko Baloković (1919, 1920)	8
3. 2. Violinist Jaroslav Kocian (1920)	9
3. 3. Violinist Saša Popov (1926, 1927)	10
3. 4. Pianist Arthur Rubinstein (1927)	12
3. 5. Violinistka Edith Lorand (1928).....	14
3. 6. Violinist Ljerko Spiller (1928).....	15
3. 7. Violončelist Gaspar Cassado (1928)	16
3. 8. Violinist Jaroslav Kocian (1929)	17
3. 9. Violinist Vaša Přihoda (1930).....	17
3. 10. Violinist Juan Manén (1930)	18
3. 11. Violinist Zlatko Baloković (1935).....	19
3. 12. Pianist Anton Trost (1936)	19
3. 13. Violinist Robert Soëtens (1937)	21
3. 14. Pianist Ruda Firkušný (1937)	22
4. POMEN GOSTOVANJ ZNANIH UMETNIKOV V MARIBORU MED 1918 IN 1941.....	24
5. ZAKLJUČEK.....	28
DRUŽBENA ODGOVORNOST	28
SEZNAM VIROV IN LITERATURE	30

Zahvala

V prvi vrsti se zahvaljujema potrpežljivi in vztrajni mentorici, ki nama je vlivala novih moči, ko sva že skoraj obupali. Z njeno pomočjo sva pridobili ogromno novih izkušenj in znanj, ki nama bodo koristila pri nadaljnjem šolanju. Zahvaljujema se tudi zaposlenim v Oddelku za domoznanstvo Univerzitetne knjižnice Maribor, kjer so nama prijazno razložili delo z listkovnimi katalogi in mikro filmi ter zaposlenim v Časopisni čitalnici Univerzitetne knjižnice Maribor, kjer so nama pomagali pri iskanju mikro filmov, iz katerih sva črpali večino podatkov za raziskovalno nalogo.

Povzetek

Namen raziskovalne naloge je bil raziskati prisotnost slavnih virtuozov in umetnikov na mariborskih odrih med letoma 1918 in 1941. Predvidevali sva, da so mesto obiskali številni umetniki in da je bilo zanimanje za koncerte veliko, odzivi občinstva in kritikov pa dobri. Uporabili sva se zgodovinsko metodo, ki temelji na preučevanju preteklosti na nivoju pojasnjevanja in opisovanja. Ugotovili sva, da so umetniki evropskega in celo svetovnega kova prihajali poredkoma, pa vendar dovolj pogosto, da so Mariborčani mogli izkusiti vrhunske umetniške užitke. V triindvajsetih letih je mariborska publika imela priložnost spoznati dvanajst umetnikov svetovnega kova. To so bili: violinisti Zlatko Baloković, Jaroslav Kocian, Edith Lorand, Ljerk Spiller, Robert Soëtens in Juan Manén ter pianista Anton Trost in Ruda Firkušný. V Mariboru sta nastopila še violinista Saša Popov in Vaša Přihoda, pianist Arthur Rubinstein ter violončelist Gaspar Cassado, za katere bi želeli poudariti, da v dosedanjih raziskavah o mariborski glasbeni preteklosti še niso bili omenjeni. Prav tako niso bile raziskane podrobnosti o koncertih umetnikov, predstavljenih v pričujoči raziskovalni nalogi.

1. UVOD

1. 1. Cilji raziskovalne naloge

Vedoželjnost je lastnost, ki naju avtorici raziskovalne naloge spremlja že od malih nog. Izvedeti nekaj novega ter bogatiti svoje znanje naju je pripeljalo do razmišljanj o pripravi raziskovalne naloge. Najtrši oreh nama je predstavljal sam postopek njene izdelave. 'Kako začeti' in 'kje se lotiti' nama je predstavljalo največji izziv. O temi naloge sva razpravljali z mentorico, na koncu pa sva odločili, da raziščeva, koliko »evropska« je bila Evropska prestolnica kulture 2012 v preteklosti. Časovna odmaknjenost v čas med obema svetovnima vojnama se nama je zdela dovolj daleč, da bi raziskovalna naloga mogla pridobiti na teži.

Cilji raziskovalne naloge so raziskati, kateri umetniki svetovnega kova so med letoma 1918 in 1941 obiskali mesto Maribor; ali so Mariborčani bili deležni koncertov na ravni drugih evropskih mest; v kolikšnem številu so se udeleževali koncertov virtuozov; kako so jih sprejeli ter v kolikšni meri in kako ostro so se v časnikih oglašala kritiška peresa.

1. 2. Hipoteze raziskave

Avtorici predpostavlja naslednje vnaprejšnje domnevne odgovore:

- V mestu ob Dravi so med obema vojnama gostovali številni slavni umetniki.
- Za koncerte glasbenikov evropskega in svetovnega slovesa je vladalo izredno zanimanje.
- Vse koncerte so spremljali časniki in jih pospremili z ocenami glasbenih kritikov.
- Slavni umetniki tedanjega časa so prejeli večinoma pozitivne odzive kritikov.
- Slavni umetniki so navduševali občinstvo, ki se je v večini koncertov odzvalo v velikem številu.

1. 3. Predvidena nova znanja

Predvidevava, da bo raziskovalna naloga zapolnila belo liso pri poznavanju glasbene preteklosti v Mariboru v smislu gostujočih virtuozov in umetnikov. Prav tako meniva, da bo odprla nova raziskovalna vprašanja na področju glasbene in kulturne zgodovine Maribora.

1. 4. Rezultati dosedanjih raziskav

Z izbiro tematike sva trčili ob dokaj neraziskano področje. Po pregledu obstoječih knjig in raziskav o glasbeni preteklosti v Mariboru sva ugotovili, da prav nobena ni obravnavala obiskov slavnih tujih glasbenikov. V raziskavah, ki govore o glasbeni ali kulturni zgodovini Maribora pravzaprav nisva zasledili podrobnejših zapisov o gostovanjih takratnih virtuozov. Na podatek, da se je v mestu ob Dravi vendar zvrstilo nekaj slavnih inštrumentalistov, sva naleteli v knjigi zgodovinarja Dragana Potočnika *Kulturno dogajanje v Mariboru v letih 1918 - 1941*.¹ V njej je avtor med drugim pisal o koncertnem življenju v Mariboru. Omenil je imena umetnikov, podrobnejših podatkov o gostovanjih pa v knjigi nisva zasledili. Zapisano je zadostovalo, da sva se s še večjim zanimanjem lotili raziskovanja.

2. METODOLOGIJA DELA

Raziskovanje je potekalo po zgodovinski metodi, ki v osnovi temelji na preučevanju preteklosti na nivoju opisovanja in pojasnjevanja. Predmet raziskave, koncerte tujih umetnikov, je bilo v prvi vrsti potrebno predstaviti. Najprej sva pregledali vso literaturo o glasbenem življenju v Mariboru ter zapise in raziskave, ki govore o koncertnem dogajanju v Mariboru. Ključni in temeljni vir za snovanje besedila naloge pa so nama predstavljali časopisi. Raziskovanje se je tako opiralo na nesamostojne tiskane publikacije. Delo je bilo v celoti vezano na sekundarne vire. Natančno je bilo potrebno pregledati številne objave v različnih časopisih in časnikih, kateri so največkrat poskrbeli za napoved koncerta in objavo kritike po koncertu. V kolikor je šlo za znanega in pomembnega gosta, poročevalci in kritiki niso zamudili priložnosti za pisanje. Podatke o prireditvah in njih ocene so vsebovali časniki *Male novice*, *Mariborski delavec*, *Mariborski večernik Jutra*, *Slovenec*, *Jutro* in glasilo nemškega prebivalstva na Spodnjem Štajerskem *Marburger Zeitung*.

Pri delu nama je bil v veliko pomoč Katalog novejše slovenske periodike Oddelka za domoznanstvo Univerzitetne knjižnice Maribor. Katalog sestavlja obsežna dokumentacija naslovov člankov objavljenih v različnih virih, največ iz slovenske in nemške periodike. Ta je obdelana v obsežnem listkovnem katalogu, iz katerega sva poiskali več kot 130 naslovov časopisnih člankov, ki osvetljujejo nastope vrhunskih umetnikov. Po izpisu le-teh in nadaljnji proučitvi časopisnih prispevkov sva

¹ Potočnik, D., *Kulturno dogajanje v Mariboru v letih 1918 - 1941*, Maribor: Študentska založba Litera 2003.

zabeležili vsebino poročil s koncertov in hkrati ustvarjali pregled imen glasbenikov, ki so koncertirali v Mariboru. Kriterij za uvrstitev umetnika v raziskovalno nalogo je bila njegova prepoznavnost v evropskem in svetovnem prostoru. Pri tem sva si pomagali z najpomembnejšima svetovnima glasbenima enciklopedijama.² Prisotnost v omenjenih enciklopedijah, pa tudi v drugih verodostojnih glasbenih enciklopedijah, je bil zadosten razlog, da se je umetnik znašel v pričujoči raziskavi. Do podatkov iz svetovnega spleta sva zavzeli izjemno zadržan odnos, uporabili sva jih le v izjemnih primerih in po tehtnem razmisleku.

Rezultati raziskovalnega dela so predstavljeni v kronološkem redu. Umetnike sva predstavili po vrsti, kot so prihajali v Maribor, in sicer v ločenih poglavjih. Kadar so koncertirali dvakrat zapovrstjo in med obema koncertoma ni nastopil drug glasbenik, sva obe prireditvi predstavili pod enim poglavjem. Umetniku, ki se je v Maribor vrnil po nekaj letih sva namenili ločeno poglavje. Pri glasbenikih sva predstavili datum koncerta, spored izvajanih skladb, kritiške pripombe, podatke o obisku in odzive občinstva. Vsi časopisni članki niso prinašali vsega omenjenega, zato je dosledna in sistematična primerjava njihovih koncertov žal nemogoča. Predstavitvi koncertov sledi poglavje, v katerem sva zbrane podatke analizirali in ovrednotili ter predstavili pomen gostovanj slavnih umetnikov v Mariboru.

²*New Grove dictionary of music and musicians*, ur. Stanley Sadie, Macmillan Publishers Limited 1980 in *Die Musik in Geschichte und Gegenwart: allgemeine Enzyklopädie Der Musik*; 26 Bände in zwei Teilen, ur. Ludwig Finscher, Bärenreiter-Verlag, 2004.

3. PREGLED GOSTOVANJ UMETNIKOV V MARIBORU MED LETOMA 1918 IN 1941

3. 1. Violinist Zlatko Baloković (1919, 1920)

Koncert znanega jugoslovanskega umetnika Zlatka Balokovića³ s sodelovanjem Vojaške godbe za Spodnji Štajer pod vodstvom kapelnika Herzoga je potekal 9. aprila 1919 v veliki Götzovi (današnji Unionski) dvorani v Mariboru.⁴ Uvod v koncert je s svojima skladbama pripravil znani mariborski glasbenik Emerik Beran. V naslednjih točkah je nastopil Zlatko Baloković in navdušil občinstvo.⁵ Kritik časnika *Mariborski delavec* je zapisal, da je najbolj »stopila njegova nenavadna spretnost na dan v Sarasatovih Ciganskih napjevih«, da pa so bili občinstvo in inštrumentalisti v orkestru »očarani od velikega umetnika.« Koncerta sta se udeležila tudi francoska častnika v spremstvu generala Rudolfa Maistra. Koncert je vzbudil veliko zanimanja, saj je bila dvorana napolnjena do zadnjega sedeža.⁶ Časnik *Male novice* je poročal, da je koncert dobro uspel, umetnik pa je prejel veliko hvalo občinstva. Kritik je sicer opozorili na nekaj pomanjkljivosti v sporedu ter izrazili željo po še več uspešnih prireditvah po nižjih cenah.⁷

Po slabem letu in pol je Zlatko Baloković 6. avgusta 1920 ponovno nastopil v veliki Götzovi dvorani. Zaradi uspešnega

Slika 1. Zlatko Baloković.

³Baloković, Zlatko (Zagreb, 1895 - Benetke, 1965), hrvaški violinist. Na šoli 'Hrvatskog glazbenog zavoda' v Zagrebu je bil učenec Vaclava Humla, kasneje pa se je izpopolnjeval na Mojstrski šoli Glasbene akademije na Dunaju pri Otokarju Ševčiku. Po diplomskem izpitu, za katerega je prejel državno nagrado, je leta 1913 začel prirejati samostojne koncerte. Nastopal je v Rusiji (Moskva), Nemčiji, Avstriji, Italiji, Egiptu, po prvi svetovni vojni pa v Angliji, Franciji, Švici, na Poljskem, Češkoslovaškem in v drugih evropskih državah. Večkrat je koncertiral v Združenih državah Amerike, kamor se je leta 1924 tudi preselil. Iz New Yorka je odhajal na številne turneje, leta 1923 pa je obiskal vse kontinente. Globoko podoživljanje, inteligentno podajanje in obvladovanje tehničnih problemov inštrumenta se je pri Balokoviću združilo z bujnim temperamentom. Bogat in zveneč ton se je odlikoval s toplino in nežnostjo, žametno mehko in spevnostjo. Baloković se je veliko ukvarjal z dobrodelnostjo. Med prvo svetovno vojno je nastopil na številnih dobrodelnih koncertih v korist Rdečega križa. V času narodnoosvobodilne vojne je bil pristaš NOB in eden od organizatorjev ameriške pomoči našim narodom. Kot predsednik Društva prijateljev nove Jugoslavije v ZDA je nadaljeval s humanitarnim delom. Za svoje delo je bil odlikovan z najvišjimi jugoslovanskimi priznanji. Baloković, Zlatko, v: Muzička enciklopedija, ur. Krešimir Kovačević, Muzička enciklopedija, 1. knjiga, Jugoslovanski leksikografski zavod, Zagreb 1977, str. 128.

⁴Sinfonični koncert virtuozna na gosli Zlatka Balokovića, v: Mariborski delavec 2 (1919), št. 78 (6. 4.), str. 4.

⁵Spored koncerta: Emerik Beran: *Dve legendi* (F-dur, As-dur) - izvajal Emerik Beran; Camille Saint Saens: 3. koncert v h-molu; Antonin Dvorak: *Ouvertura* k operi *Kmet navihanec*; Otokar Sevcik: *Bretislav, op. 10*; Krezma Josefović: *Iz hrvatskog primorja*; Pablo de Sarasate: *Ciganski napjevi, op. 20*; Henr. Wieniawski: *Fantazija (Faust), op. 20*; Karol Goldmark: *Sakuntala. Ouvertura, op. 13*.

⁶Balokovićev koncert, v: Mariborski delavec 2 (1919), št. 83 (12. 4.), str. 3.

⁷Balokovićev koncert, v: Male novice 2 (1919), št. 40 (10. 4), str. 2.

prvega koncerta v Mariboru je bilo moč predvideti, da bo umetnik ponovno privabil številno občinstvo. Kritik časnika *Straža* je menil, da bi bilo preveč vsakdanje zapisati, da je koncert »nad vse uspel«, iz česar je moč sklepati, da se je Baloković ponovno odlično izkazal. Med drugim je igral Paganinijev *Concerto in re maggiore v d-duru* ter *Romanza Andaluza* Pabla de Sarasate. Zapisal je, da si v Mariboru le redko kateri umetnik pridobi priznanje ter da so Hrvati lahko ponosni nanj. Za zaključek je izrazil mnenje, da občinstvu »ostanejo še dolgo v spominu čudoviti spretni gibljeni virtuoze roke in vsa lepota njegove umetnosti«.⁸

3. 2. Violinist Jaroslav Kocian (1920)

V časniku *Tabor* je bilo napovedano, da bo 5. novembra 1920 v koncertni dvorani mestnega gledališča priredil svoj koncert skladatelj, dirigent in violinist Jaroslav Kocian.⁹ Znan mariborski glasbenik Fran Topič¹⁰ je v časniku *Tabor* zapisal, da bo najmlajši član »češkega trozvezdeja« svetovnih umetnikov v Mariboru nastopil prvič, odkar se je »otresel svojih učiteljev«. Topič je bil Kocianov sodobnik in sošolec na Praškem konservatoriju. Slavnega umetnika je imel priložnost dodobra spoznati. Zapisal je, da je violinist velik človek in velik umetnik, čigar simpatičnost se globoko vtisne v spomin. Zapisal je, da mu že na konservatoriju ni nikoli primanjkovalo energije in vztrajnosti. Topič je zapisal, da si njegov način igre želijo prevzeti številni strokovnjaki, a da to ne uspe nikomur.¹¹ Po koncertu se je v *Taboru* z obsežno in zelo naklonjeno kritiko ponovno oglasil Topič. Poročal je, da je *Adagio* iz Mozartovega *Koncerta v G-duru* igral z "največjo nežnostjo in milino", da so mu bili poslušalci globoko hvaležni za *Violinski koncert* Alfreda D'Ambrosia. Kociana je na koncertu spremljal pianist Polevka, ki je zaigral

Slika 2. Jaroslav Kocian

⁸B., *Koncert Zlatka Balokovića*, v: *Straža* 12 (1920), št. 112 (8. 10), str. 3

⁹*Kocian, Jaroslav* (Ústí nad Orlicí, 1883 - Praga, 1950), češki violinist, učitelj in komponist. Osnove violinske igre mu je dal oče, učitelj violine. Študiral je pri Otakarju Ševčíku na Praškem konservatoriju (1896–1901) in kompozicijo pri Dvořáku. Že zelo zgodaj je doživel velik uspeh tako doma kot v tujini. Nastopal je na Dunaju in v Londonu, leta 1902 pa se je odpravil na prvo turnejo v ZDA. Bil je ambasador Ševčíkove violinske metode in češke violinske šole. Veličina njegove violinske igre se je odražala v toplini tona, izrazni vnemi in slogovni čistosti. Leta 1921 je postal Ševčíkov asistent na Praškem konservatoriju in se od takrat posvetil le poučevanju. Med letoma 1924 in 1943 je bil profesor na Masters' School of the Prague Conservatory, dve leti tudi rektor. Njegovi učenci so bili: Alexandr Plocek, Josef Suk and Emil Zathureczky. Němcová, A. *Kocian, Jaroslav*, v: *The New Grove dictionary of music and musicians*, ur. Stanley Sadie, Macmillan Publishers Limited 1980, Volume Three, str. 134.

¹⁰Fran Topič je bil po rodu Čeh. Osnovno in srednjo šolo je obiskoval v Bosni. Prvotno je hotel biti učitelj, a se je docela posvetil glasbi, ki jo je študiral največ v Pragi. Po končanih študijah je bil nekaj časa član Češke Filharmonije, koncertni mojster »Vychodnje českého divadla«, vodja glasbene šole v Češkem Brodu, usoda pa ga je potem peljala v Galicijo in Kijev. Od tam se je vrnil na Češko in bil nato povabljen v Trst za ravnatelja Glasbene Matice. Ko je bila ustanovljena Glasbena Matica Maribor, je Fran Topič prevzel ravnateljsko mesto. Prim. *Fran Topič*, v: *Jutro* 6 (1925), št. 36 (11.2.), str. 3.

¹¹Topič, F., *Jaroslav Kocian*, v: *Tabor* 1 (1920), št. 58 (4. 11.), str. 3.

Smetanovo *Polko v F-duru* in Dvořákov *Ples palčkov*. Po tem koncertu se je Jaroslav Kocian odpravil naprej v Jugoslavijo. Fran Topič je ocenil, da so poslušalci bili prevzeti od »božanskih« občutkov ter da so predstavo spremljali kot začarani. Dodal je: »Da, to je oni Kocian, kot sem ga poznal in pričakoval, še mnogo, mnogo večji.« Kocianova igra je po njegovem mnenju razodevala »ogromno krasote«, igra je bila popolna, interpretacija pa je izražala milino in sanjavost. O publiku je zapisal, da so ljudje bili globoko hvaležni za koncert, ki jim je predstavljal »duševni praznik«.¹²

3. 3. Violinist Saša Popov (1926, 1927)

23. oktobra 1926 je v napolnjeni Kazinski dvorani nastopil Saša Popov.¹³ Občinstvo ga je imelo priliko spoznati »na višku virtuoznosti«. Njegova prva točka je bila Brahmsova *Sonata op. 100*, katere *Andante tranquillo* je »sanjavo« zaigral, v *Poème, Op. 25* Ernesta Chaussona je Popov dokazal »občudovanja vredno zaznavanje« romanske moderne glasbe, prav tako tudi v znamenitem *Gregorijanskem koncertu* Ottorina Respighija, ki šteje k najdragocenejšim skladbam violinske literature. Kritik koncerta je poročal, da so se aplavzi kar vrstili. Popov se je po njegovem mnenju dokazal kot »vseobvladajoči mojster« - brezhiben v intonaciji tudi v najhitrejših pasažah, v spevnosti, trilčkih, v večglasnosti, elegantni uporabi loka, ritmični natančnosti in izrazitosti. Kritik je izrazil mnenje, da so to vrline, v katerih je bil Saša Popov sigurno neprekosljiv. Na klavirju je violinista spremljal Fred Grone iz Dunaja, katerega so poslušalci lahko občudovali tudi v dveh solo točkah. Kritik je zapisal: »Imeli smo torej zopet večer čistega umetniškega uživanja. Upostavilo se je neko prisrčno razmerje med skromnim človekom in velikim umetnikom Popovom ter našo publiko.«¹⁴

Bolgarski violinski virtuoz je v Mariboru ponovno koncertiral po enem letu, natančneje 7. oktobra 1927. Predstavil se je z Stamitzem, Corellijem, Paganinijem, spremljevalni pianist pa z Lisztom, Scriabinom, Rahmaninovom in Saint-Saënsom.¹⁵ Znan Mariborski glasbenik Hinko Druzovič¹⁶ je

¹² Topič, F., *Jaroslav Kocian*, v: Tabor 1 (1920), št. 62 (9. 11.). str. 1.

¹³ *Popov, Saša* (Ruse, 1900 - ?), bolgarski violinist in dirigent. Prva glasbena znanja je dobil od očeta in že kot šestletni deček koncertiral po Bolgariji. Leta 1908 se je pričel učiti na Dunaju pri Karlu Prillu in Otakarju Ševčíku. Med letoma 1916 in 1918 se je izpopolnjeval na Dunajski glasbeni akademiji. Med letoma 1919 in 1925 je bil koncertni mojster orkestra Državne opere v Sofiji in profesor na Konservatoriju, za tem pa se je odpravil na veliko turnejo po evropskih mestih (okrog 250 koncertov). Od 1930 naprej je bil ponovno koncertni mojster v sofijski operi, od leta 1934 naprej pa je bil dirigent; med letoma 1929 in 1936 je bil profesor violine in direktor Glasbene akademije v Sofiji. Med letoma 1945 in 1956 je bil direktor Državne filharmonije v Sofiji, kasneje pa direktor Simfoničnega orkestra v rodnem mestu Ruse. *Popov, Saša*, v: Muzička enciklopedija, ur. Krešimir Kovačević, knjiga št. 3, Jugoslovanski leksikografski zavod, Zagreb 1977, str. 110.

¹⁴ Druzovič, H., *Koncert Saša Popova v Mariboru*, v: Tabor 7 (1926), št. 248 (31. 10.), str. 3.

¹⁵ *Saša Popov*, v: Jutro 8 (1927), št. 237 (6. 10.), str. 4.

¹⁶ Hinko Druzovič (Jurski Vrh, 10.7.1873 – Maribor, 26. 12. 1959), glasbeni pedagog, skladatelj, je po učiteljišču v Mariboru v letih 1899–1902 študiral orgle na konservatoriju v Gradcu. Od leta 1904 je bil učitelj glasbe na mariborski gimnaziji in učiteljišču; bil je tudi ravnatelj glasbene šole železničarskega društva Drava. Vodil je zbor Slovenske čitalnice (1909–1914). Posvečal se je glasbenometodičnim vprašanjem in vplival na dvig glasbene vzgoje na Slovenskem. Uveljavil se je kot

zapisal, da je bil za ljudi to spet razveseljiv dogodek in lep predtakt k glasbenim prireditvam Ljudske univerze. Spomnil je, da je Saša Popov naklonjenost mariborske koncertne publike pridobil že lansko leto, ljudje so ga šteli med najboljše umetnike, »katerim je umetnost ne samo kruh, temveč življenjska potreba«. Ljudje so ga imeli za »fenomenalnega tehnika, mojstra v kantileni, globoko muzikalnega in obdarjenega z izrazitim, resnim temperamentom«. Poročevalec je menil, da se ni čuditi, saj da je v kratkem času postal zelo »popularen« in da je v Nemčiji imel že nad 100 koncertov. Igral je delo mojstra Corellija iz 17. stoletja, svojo skladbo *La folia*, tri krajše skladbe Paganinija, pa tudi Sainta-Seaënsov *Interduction et Rondo*. Njegova igra je bila po Druzovičevem mnenju »velikopotezna in prav očarajoča«. Temu primeren pa je bil tudi burni odziv občinstva, kar so ljudje pokazali z »bučnim« aplavzom, ki se kar ni hotel končati. Kritik je na koncu dodal, da je imel Popov idealnega spremljevalca, dunajskega pianista Freda Groneja.¹⁷ Obsežno kritiko izpod peresa Eduarda Butcharja je objavil tudi Marburger Zeitung.¹⁸

Slika 3. Saša Popov

skladatelj (*Fuga za orgle*, 1902; *Dve narodni*, 1903, 1904) in prirejal ljudske pesmi. Prim. Špendal, M., *Druzovič, Hinko*, v: ES 2, Ljubljana 1988, 362.

¹⁷Druzovič, H., *Krasen uspeh Saše Popova*, v: Mariborski večernik *Jutra* 1 (1927), št. 131 (8. 10.), str. 3.

¹⁸Butchar, E., *Sascha Popov*, v: *Marburger Zeitung* 67 (1927), št. 229 (9. 10.), str. 5.

3. 4. Pianist Arthur Rubinstein (1927)

Koncert Arthurja Rubinsteina¹⁹ je bil za mesto gotovo nekaj posebnega. Tudi zato, ker so z njim otvorili Koncertni biro Glasbene Matice Maribor. Omenjena ustanova je namreč tega leta od velikega župana dobila koncesijsko listino, s katero je imela edina pravico prirejati koncerte v Mariboru.²⁰ Koncert je bil 5. oktobra 1927 v mariborski Unionski dvorani. Proti pričakovanjem je bil dogodek slabo obiskan, eden od glavnih razlogov je bila verjetno zelo visoka vstopnina, drugi razlog pa je bil, da je dva dni po Rubinsteinu v Mariboru ponovno nastopil violinist Saša Popov. Poročevalec časnika *Slovenec* je zapisal, da si je s koncertom Glasbena matica predvsem želela pridobiti nove člane za svoj koncertni abonma, ki ga je razpisala v okviru Koncertnega biroja. Nejevoljno je dodal, da bodo organizatorji koncertov v bodoče morali bolj paziti na enakomerno porazdelitev prireditev.²¹ Kritik časnika *Mariborski večernik Jutra* je zapisal, da je poljski virtuoz, ki je tedaj veljal za »sodobnega mojstra«, publiko zelo razveselil. Najprej se je predstavil s starejšima zastopnikoma klavirske glasbe Robertom

Slika 4. Arthur Rubinstein

Schumannom in Frédéricom Chopinom, nato pa so bili na vrsti še novejši predstavniki: Rusa Sergej Prokofjev in Alexander Skriabin ter Španca Isaac Albéniz in Manuel de Falla. Hinko Druzovič je zapisal, da je že z uvodnim Schumannom in njegovim *Karnevalom* Rubinstein pokazal svojo neobičajno in izredno muzikalno kvaliteto. Dodal je, da je še v tako zelo pusti dvorani pričaral »krasno« vzdušje, da so vse točke bile »na višku«. Nadalje je hvalil pianistovo interpretacijo, pisal o višku tehnične izpopolnjenosti ter »neobičajni moški moči in nevzdržljivi sili«. Članek je sklenil z mislijo, da je

¹⁹Rubinstein, Arthur (Łódź, 1887 - Ženeva, 1982), čudežni deček, ki je že pri petih letih samostojno koncertiral. Spadal je med najboljše pianiste 20. stoletja. Bil je mojster klasične pianistične literature, posebej Chopina, ter literature 20. stoletja. Z nezmanjšano močjo in spretnostjo je igral do svojega 90. leta. Njegova igra je bila tehnično bravurozna, temperamentna in poetična, njegove interpretacije pa so bile vedno precizne in jasne. Bil je izvrsten interpret F. Chopina in španskih skladateljev *Rubinstein, Artur*, v: *The Concise Oxford Dictionary of Music*, ur. Michael Kennedy, Joyce Bourne Kennedy, Oxford University Press, 2007; *Rubinstein, Arthur*, v: *Muzička enciklopedija*, ur. Krešimir Kovačević, 3. knjiga, Jugoslovanski leksikografski zavod, Zagreb 1977, str. 242.

²⁰*Das Konzert bureau der »Glasbena Matica« behördlich genehmigt*, v: *Marburger Zeitung* 68 (1928), št. 253 (16. 10.), str. 3; *Mariborski občinski svet*, v: *Jutro* 8 (1927), št. 257 (29. 10.), str. 4.

²¹*Koncert pianista Rubinsteina*, v: *Slovenec* 55 (1927) št. 227 (7. 10.), str. 4.

Rubinstein na svojem instrumentu »absolutni vladar« in da so poslušalci, prevzeti od igre, »izsilili nekaj dodatkov«. ²² Eduard Butchar je v časniku *Marburger Zeitung* zapisal, da v Mariboru od nastopa velikega Franza Liszta v dvorani mariborskega gradu v petdesetih letih 19. stoletja ni bilo moč slišati umetnika takšnega kova, kot je Arthur Rubinstein. Butchar je sklenil, da je bil slednji brez dvoma največji pianist takratnega časa. ²³

Slika 5. Arthur Rubinstein

²²Druzovič, H., *Arthur Rubinstein*, v: *Mariborski večernik Jutra* 1 (1927), št. 129 (6. 10.), str. 1.

²³Butchar, E., *Konzert Arthur Rubinstein*, v: *Marburger Zeitung* 67 (1927), št. 229 (9. 10.), str. 5.

3. 5. Violinistka Edith Lorand (1928)

Koncert Edith Lorand²⁴ je potekal 29. februarja 1928 v veliki dvorani »Uniona« v Mariboru. Kritik jo opisuje kot »samoniklo virtuoziinjo z divjim temperamentom« in kot »umetnico s srcem in dušo«. »Njena igra je prozorna in odločna, izraz strasten [...] občudovanja vredni so njeni pianissimi in flavtirani toni.« Igrala je *Vivaldijev koncert v a-molu* in *Goldmarkov koncert v a-molu*, zaradi česar je kritik menil, da je bil program vsaj v tem delu preenostransko izbran in da umetnica ni mogla pokazati vsega svojega znanja in tehnične dovršenosti.²⁵ V nasprotju s kritikom časnika *Jutra* je bil Hinko Druzovič mnenja, da je bil spored »velikopotezno in zanimivo sestavljen«, nikjer pa ne omenja, da je bil preenostranski, kot je poročalo *Jutro*. Sledilo je več skladb manjšega obsega, med njimi tudi *Variacije ogrske teme, op. 72* Jena Hubaya. Koncert je bil zelo uspešen, kritik ga je opisal kot »prvovrsten dogodek v muzikalnem življenju«. Zadovoljstvo publike je dokazoval bučen aplavz ob koncu programa. Umetnica je, kljub temu da je bila prehlajena, dodala še nekaj pesmi. Kritik je pohvalil tudi njenega »skrbnega in decentnega klavirskega spremljevalca« Aladarja Weigertha.²⁶

Slika 6. Edith Lorand

²⁴Edith Lorand (Budimpešta, 1898 - New York, 1960) je bila violinska virtuoziinjo, pevka in dirigentka. Prvi javni nastop je imela pri 6-ih letih. Diplomirala je na 'Royal Music Academy' v Budimpešti pri znanem madžarskem violinistu Jenu Hubayu. Mednarodno slavo so ji prinesli številni posnetki, ki jih je v 20. in 30. letih prejšnjega stoletja posnela za največje glasbene založbe. Veljala je za eno največjih zvezd takratne snemalne industrije. Lorandova je s svojim orkestrom bila znana izvajalka salonske glasbe, predvsem priredb oper, plesne in popularne glasbe ter lažjih klasičnih mojstrovin. S svojim delovanjem je predstavljala simbol ženske emancipacije. Prim. <http://www.pronetoviolins.blogspot.com/2011/10/edith-lorand.html>.

²⁵J. K., *Koncert Edith Lorand*, v: *Jutro* 9 (1928), št. 53 (2. 3), str. 3,4.

²⁶H. D., *Violinski koncert Edite Lorandove*, v: *Mariborski večernik Jutra*, 2 (1928), št. 51 (2. 3.), str. 2.

3. 6. Violinist Ljerko Spiller (1928)

Dne 5. oktobra je mladi zagrebški violinist Ljerko Spiller²⁷ prvič obiskal Maribor. Koncert je potekal v Kazinski dvorani. V prvem delu koncerta je igral Mozartovo *Sonata v A – duru* in Mendelsohnov *Violinski koncert v e – molu*. Spiller je igral z gracioznostjo in občutenostjo, njegova intonacija pa je bila absolutno čista. Pisec časnika *Jutro* je zapisal, da je bilo občinstvo nad njim očarano, na koncu koncerta pa so ljudje zahtevali še dodatek in ponovitev nekaterih pesmi. Spillerju so pisec besedila in ostali kritiki, ki so njegov koncert poslušali, prerokovali veliko umetniško bodočnost.²⁸

Slika 7. Ljerko Spiller

²⁷Spiller, Ljerko (Crikvenica, 1908 - Buenos Aires, 2008), violinist in dirigent. Študiral je pri Vaclavu Humlu na Akademiji za glasbo v Zagrebu, zatem pa se je izpopolnjeval v Parizu (J. Thibaud, G. Enescu, D. Alexanian). Med letoma 1930 in 1935 je bil profesor na *École normale de musique* u Parizu. Od leta 1935 je živel v Buenos Airesu in deloval kot solist, koncertni mojster, predavatelj in dirigent. Bil je zelo cenjen umetnik svoje generacije. Z velikimi uspehi je koncertiral v Jugoslaviji, Avstriji, Madžarski, Nemčiji, Danski, Nizozemski, Švici, Franciji, Argentini in drugih državah Evrope in Južne Amerike. Velik ugled si je pridobil kot direktor ansambla *Collegium musicum* in *Amigos de la música* v Buenos Airesu. Prim. Muzička enciklopedija, ur. Krešimir, 3. knjiga, Jugoslovanski slovanski leksikografski zavod, Zagreb 1977, str. 413, 414.

²⁸Koncert Ljerka Spillerja v Mariboru, v: *Jutro* 9 (1928), št. 238 (10. 10.), str. 3

3. 7. Violončelist Gaspar Cassado (1928)

Koncert Gasparja Cassada²⁹ je potekal 25. oktobra 1928 v veliki dvorani Uniona. Za koncert je vladalo veliko zanimanje, saj naj bi Maribor tako velikega umetnika še ne slišal.³⁰ Koncert je bil redka priložnost za uživanje prvovrstne umetnosti. Po poročanju *Mariborskega večernika Jutra* je slavni virtuoz na violončelu pričaral različna čustva: »Slišali smo tožbe srčnih bolezni, vriskanje radosti, ihtenje, porednost, plakanje, smeh, skratka ona glasba je vedrila naš mračni duh.«³¹ Avtor kritike je bil očaran nad virtuofovo igro: »Izrazita, tako rekoč nedosegljiva interpretacija klasičnih skladb [...] karakteristična izvedba [...] direktnost v podajanju [...] so nas ravno tako zadivile kakor temperamentnost [...]«. Dvorana je bila skoraj polno zasedena. Ob klavirju je umetnika spremljala Berta Jahn Beer. Ob koncu sta bila oba deležna najburnejših aplavzov, v prvi vrsti seveda violončelist. Zadovoljno mariborsko občinstvo je bilo »lepo razpoloženo in je le stežka odhajalo«. ³²

Slika 8. Gaspar Cassado

²⁹Cassadó (Moreu), Gaspar (Barcelona, 1897 – Madrid, 1966), španski čelist in komponist, sin komponista in orglarja Joaquína Cassadója Vallsa. Prva znanja je dobil od očeta, študij pa je nadaljeval na konservatoriju. Leta 1910 je obiskoval dodatne učne ure v Parizu s Pablom Cassalsom. Njegova mednarodna kariera se je začela leta 1918. Navduševal je s toplino tona in zanesljivo tehniko. Na recitalih je nastopal s pianisti kot so Bauer, Rubinstein in Iturbi. Z Menuhinom in Kentnerjem je sodeloval v klavirskem triu, pri Bramsovem *Dvojnem koncertu* pa je igral z Hubermanom. Učil je na 'Accademia Musicale Chigiana' v Sieni. Leta 1959 se je poročil z japonsko pianistko Chieko Hara. Anderson, R., *Cassadó (Moreu), Gaspar*, v: The New Grove dictionary of music and musicians, ur. Stanley Sadie, Macmillan Publishers Limited 1980, Volume Three, str. 859.

³⁰*Koncert čelista Cassada v Mariboru*, v: *Jutro*, 9 (1928), št. 251 (25. 10.), str. 4.

³¹Spored: Frescobaldi: *Toccata*, Boccherini: *Adagio et allegro*, Grieg: *Sonata op. 36*, Beethoven: *Variacije*, Granada: *Intermezzo*, Moszkowski: *Guitarre* ter Dunkler: *Caprice Hongroise*, Chopin: *Nokturno v Es - duru*, Popper: *Mazurka*. Prim: *Koncert Cassado*, v: *Mariborski večernik Jutra* 2 (1928), št. 247 (29. 10.), str. 2.

³²*Koncert Cassado*, v: *Mariborski večernik Jutra* 2 (1928), št. 247 (29. 10.), str. 2.

3. 8. Violinist Jaroslav Kocian (1929)

Po devetih letih je 1. marca 1929 Jaroslav Kocian ponovno obiskal Maribor. Za koncertiranje so mu ponudili majhno Kazinsko dvorano, ki je sprejela le nekaj stoglavo množico in v kateri umetnik naj ne bi imel niti svoje lastne garderobe. Kljub slabim pogojem je bil dogodek izpeljan, navdušenje nad violinistom Kocianom in pianistom Novakom, ki ga je na turneji spremljal, pa je bilo tako veliko, da ni bilo konec aplavzov. Pisec besedila v časniku *Mariborski Večernik Jutra* je izrazil mnenje, da je bil koncert pravi umetniški užitek.³³ Bogato se je o koncertu razpisal mariborski glasbeni kritik nemškega rodu Eduard Butchar, poročevalec časnika *Marburger Zeitung*. Pred obsežno kritiko vseh izvajanih skladb je zapisal, da je bil obisk mednarodno uveljavljenega umetnika v Mariboru prava senzacija v glasbenem življenju mesta. Označil ga je celo kot enega od naslednikov znamenitega italijanskega violinista Niccola Paganinija.³⁴

3. 9. Violinist Vaša Přihoda (1930)

Koncert violinista Vaše Přihode³⁵ je potekal 21. februarja 1930. Igral je Goldmarkove *Variacije na Beethovno arijo Nei cor piu non misento*, Schubertovo *Ave Mario* in Mozarta. Publika je bila navdušena nad popolnostjo tonov.³⁶ Občudovala je njegovo tehnično rutino in globoko igro. Unionsko dvorano, ki je bila nabito polna, je za vsako točko napolnil bučen aplavz. Tako je »mojster violine« ob koncu dodal še nekaj točk izven programa.³⁷

Slika 9. Vaša Přihoda

³³Koncert Jaroslava Kociana, v: MVJ 3 (1929), št. 54 (6. 3.), str. 2.

³⁴Butchar, E., *Jaroslav Kocian*, v: Mariborer Zeitung 69 (1929), št. 69 (7. 3.), str. 4.

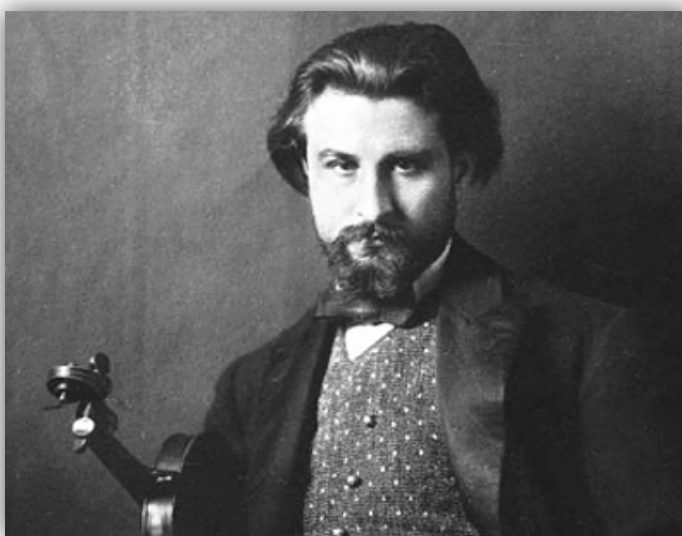
³⁵*Přihoda, Vaša* (Vodňany, 1900 - Dunaj, 1960), češki violinist. Prvi učitelj mu je bil oče, ki je imel v lasti glasbeno šolo, nato se je učil pri J. Mařáku. Leta 1913 je prvič nastopil v Pragi; od 1919 koncertiral po Švici, Jugoslaviji in Italiji, nato pa v Severni in Južni Ameriki in Afriki ter na Dunaju. Med leti 1936 in 38 ter 1941 in 43 je vodil tečaje na salzburškem *Mozarteumu*; nekaj časa je predaval na Glasbeni akademiji v Münchnu, med letoma 1949 in 1950 pa ponovno v Salzburgu. Od leta 1950 je bil profesor na Akademiji za glasbo in upodablajočo umetnost na Dunaju. Razen izredno lepega tona in briljantne tehnike je bila glavna Přihodina vrlina raznovrsnost. Bil je prepričljiv tako v solo-sonatah J. S. Bacha kot v bliskoviti virtuoznosti Paganinijevih kompozicij. *Přihoda, Vaša*, v: Muzička enciklopedija, 3. knjiga. ur. Krešimir Kovačević, Jugoslovenski leksikografski zavod, Zagreb 1977, str. 127, 128.

³⁶*Koncert Přihode*, v: Mariborski večernik Jutra 4 (1930), št. 47 (26. 2.), str. 2.

³⁷*Koncert Vaše Přihode*, v: Jutra 11 (1930), št. 48 (27. 2.), str. 6.

3. 10. Violinist Juan Manén (1930)

Koncert violinista Juana Manéna³⁸ je bil organiziran 15. decembra 1930. Na sporedu so bila dela Beethovna, Paganinija, Schuberta, Manéna in Glucka. Po poročanju Karola Pahorja je bila umetnikova igra »vrhunska«, vsi tehnični problemi pa so mu bili le »igrača«. Čudilo ga je, kako zmore, s svojo ne preveč veliko roko, tako obsežne prstne dimenzije. Kritiško pero je dokaj ostro zavihtel poročevalec časnika *Jutro*, ki je izvajanje na nakaterih mestih okrcal, predvsem pa se je pritoževal nad »ponesrečeno in grobo« igro pianista Valterja Fischerja, ki da je »naduto« preglasila lepoto violinske igre. Zapisal je, da je bila Beethovnova *Kreutzerjeva sonata* nepristransko podana. V odgovor na to kritiko je Karol Pahor zapisal: »Ali je bil Beethoven res tako nepristransko podan [...]? Ne! Krivda [...] leži predvsem na spremljevalčevi strani [...]«. Temu je dodal: »Koliko krivde leži na instrumentu samem je pač vprašanje.« Publika je bila ob koncu navdušena in je zato je Manén dodal še dve skladbi.³⁹ *Jutro* je poročalo, da je preredko občinstvo umetnika »frenetično« nagradilo.⁴⁰

Slika 10. Juan Manén

³⁸Manén, Juan (Barcelona, 1883 - Barcelona, 1971), španski violinist in skladatelj. Od tretjega leta starosti ga je oče učil predmeta solfeggio in klavir, s petimi leti je začel igrati violino in s sedmimi leti nastopil na prvem samostojnem recitalu. Kot učenec violinista Iburgurena je nastopal po celotni Španiji. Z devetimi leti je debitiral v Združenih Državah Amerike, z desetimi leti v Argentini prvič dirigiral na orkestralnem koncertu in s trinajstimi napisal prvo skladbo. Leta 1898 je pričel svojo evropsko koncertno turnejo, od leta 1903 pa je bil mednarodno uveljavljen violinist. Igral je na petih svetovnih turnejah. Bil je eden redkih violinistov s popolno igro, vidne uspehe pa je požel tudi kot skladatelj, čeprav je bil samouk. Prejel je številne častne nazive, odlikovanja in medalje. Juan Manén je bil violinist, ki se je v tehniki igranja zgledoval po slavnem španskem violinistu Pablu de Sarasatu. S slednjim, kakor tudi z Josephom Joachimom, enim najslavnejših violinistov 19. stoletja, se je veliko srečeval. Leta 1930 se je zavzemal za ustanovitev Filharmonične družbe v Barceloni (Sociedad Filharmónica de Barcelona). Prim. Menéndez Aleyxandre, A., *Manén, Juan*, v: The New Grove Dictionary of Music and Musicians, ur. Stanley Sadie, Volume Eleven, str. 614, Macmillan Publishers Limited 1980.; Cortés, F., *Manén, Juan*, v: Die Musik in Geschichte und Gegenwart: allgemeine Enzyklopädie Der Musik; 26 Bände in zwei Teilen; Personenteil 11, ur. Ludwig Finscher, Bärenreiter-Verlag, 2004

³⁹Karol Pahor, *Koncert Juana Manéna*, v: Mariborski večernik Jutra 4 (1930), št. 285 (16. 12.), str. 1.

⁴⁰A--e., *Manénov violinski koncert v Mariboru*, v: Jutro 11 (1930), št. 294 (20. 12.), str. 6.

3. 11. Violinist Zlatko Baloković (1935)

Violinist Zlatko Baloković se je v Mariboru predstavil že dvakrat, in sicer v letih 1919 in 1920. Poročevalec *Slovenca* je zapisal, da je bilo pričakovanje slavnega violinista Zlatka Balokovića »nestrpno in napeto«. Po petnajstih letih je 8. marca 1935 violinski mojster koncertiral v mariborskem Narodnem gledališču. Po mnenju kritika je bilo njegovo izvajanje »vseskozi na umetniškem višku«. Zapisal je, da je v svoj inštrument Baloković znal »vložiti samega sebe« in da sta skupaj s spremljevalnim pianistom Baerwaldom popolnoma prevzela poslušalce, ki so ob koncu obsedeli in želeli še več. Kritik je menil, da je višek izvajanja dosegel z Mendelssohnovim *Koncertom v e-molu*. Na željo občinstva je dodal tudi Schubertovo *Ave Mario*, ki je bila »en sam živo doživet izraz umetnikove notranjosti«. ⁴¹ Igral je tudi Händlovo *Klasično sonato v g-molu*, Mozartov *Rondo*, Bachov *Adagio*, Kreislerjev *Preludij ter Allegro*, Chaussonova *Poéme*, Albenizov *Tango*, Palmgrenovo *Humoresko*, Manojlovičev *Ples vdov* (skladba posvečena Balokoviću) in druge. Hvalo je prejel tudi njegov spremljevalec Helmuth Baerwald, za katerega je kritik menil, da ni le sodelavec temveč tudi »zanesljiv sointerpreter in soustvarjalec«. Članek je sklenil z zapisom, da je Baloković v Mariboru dokazal zrelost svojega podajanja in ustvarjanja. ⁴²

3. 12. Pianist Anton Trost (1936)

9. decembra 1936 je bil v mariborskem Narodnem gledališču prirejen koncert, na katerem se je predstavil na Dunaju živeči slovenski umetnik Anton Trost. ⁴³ Predstavil se je z deli Beethovna, Brahmsa, Chopina, Ukmarja, Tajčeviča in Škerjanca. Na koncertu ga je spremljala koncertna pevka Leni Lapajne, ki je zapela arijo iz Gluckove opere *Alceste*. Poročevalec *Mariborskega večernika Jutra* je zapisal, da je bila njegova interpretacija skladb »vseskozi plemenita, usmerjena in prepričevalna«. Nadaljeval je, da je pod njegovimi prsti vsaka skladba postala »potencialna umetnina«, pa naj je to bila narodna pesem ali klasično delo. Trosta je označil kot »absolutnega« umetnika, s katerim smo se

⁴¹Bb., *Balokovičev koncert v Mariboru*, v: *Slovenec* 63 (1935), št. 60a (13. 3.), str. 4, 5.

⁴²*Zlatko Baloković*, v: *Jutro* 16 (1935), št. 63 (16. 3), str. 3.

⁴³*Trost, Anton* (Vodice pri Kamniku, 1889 - Dunaj, 1973), pianist in profesor. Klavir je začel študirati na glasbeni šoli Glasbene matice v Ljubljani, diplomiral pa je na dunajski Akademiji za glasbo in upodabljaljočo umetnost. Med letoma 1914 in 1940 je poučeval klavir na Horakovem konservatoriju na Dunaju. Leta 1940 se je kot redni profesor vrnil na ljubljansko Akademijo za glasbo. Trost sodi med najpomembnejše slovenske pianiste. Bil je odlično tehnično in interpretativno podkovan. Ima velike zasluge za razvoj slovenske klavirske reprodukcije, vidne sledi pa je pustil s pedagoškim delovanjem. Kot solist je koncertiral v Avstriji, Egiptu, Bolgariji in drugje. Trost, A., v: *Muzička enciklopedija*, ur. Krešimir Kovačević, Jugoslovanski leksikografski zavod, Zagreb, drugo izdajanje, (urednik), letnik stran 607.

lahko ponašali vsepovsod. Prireditev je označil kot »večer izrednega užitka«. Dodal je, da ni bilo prav, da je bilo Narodno gledališče tako slabo zasedeno, saj sta nastopila dva Slovenca. Ob koncu je pomenljivo, in tudi za današnji čas aktualno, zapisal: »Kdaj bomo prišli do tega, da bomo znali svoje umetnike dostojno ceniti?!«⁴⁴

Slika 11. Anton Trost

⁴⁴Avsenak, F., *Koncert pianista prof. Antona Trosta*, v: Mariborski večernik Jutra 10 (1936), št. 284, str. 2; Bb., *Prof. Anton Trost*, v: Slovenec 64 (1936), št. 290a (18. 12.), STR. 7.

3. 13. Violinist Robert Soëstens (1937)

5. maja 1937 je v dobro zasedeni Kazinski dvorani ob spremljavi orkestra ljubljanske Glasbene Matice koncertiral francoski virtuoz in violinist Robert Soëstens.⁴⁵ Kot drugod po svetu, si je pridobil sloves tudi pri našem občinstvu, ki je na koncertu zahtevalo še in še dodatkov. *Jutro* je poročalo, da je koncert v vsakem oziru dobro uspel.⁴⁶ Soëstens je v Mariboru nastopil prvič. Poročevalec Karol Pahor ga je označil kot simpatičnega mladeniča, ki je v sebi nosil veliko glasbeno tradicijo francoskega naroda. »Pravi triumf« je po Pahorjevem mnenju Soëstens doživel z mojstrsko »detajlirano« interpretacijo Vivaldijevega *Koncerta v C – duru*. Na sporedu je bil tudi Bachov *Koncert v E – duru*. Spremljevalni orkester, ki je koncert otvoril z Mihevčovo uverturo k operi *Planeti*, je bil sestavljen iz »ljubiteljev glasbe«, vodil pa ga je Lucijan Marija Škerjanc. Skladatelj Karol Pahor je v *Jutru* o orkestru zapisal, da je zvenel »sočno, čisto« in izdelano do sleherne nianse, Škerjanca pa označil kot dirigenta »najboljših kvalitet«. Drugi del sporeda je obsegal solistična dela s spremljavo klavirja. Na sporedu je bila *Violinska sonata* Césarja Francka, *Sončna himna* Nikolaja Rimski-Korsakovega, *Hopak* Modesta Petroviča

Slika 12. Robert Soetens

Musorgskega in *Španski ples* Manuella de Falle. V slednjem je Soëstens pokazal tudi drugo plat violinskega virtuozna – tehnične efekte. Pahor je zapisal, da je umetnik »s svojo globoko glasbeno kulturo navzočo občinstvo tako navdušil, da se ni hotelo sprijazniti z mislijo, da je koncerta konec«. Sklenil je, da je to bil edini violinski koncert v vsej sezoni poleg Antona Trosta in Rude Firkušnja in

⁴⁵Soëstens, Robert (Montluçon, 1897 - Pariz, 1997) je bil francoski violinist. Znan je predvsem po praizvedbi *Violinskega koncerta št. 2* Sergeja Prokofjeva ter po številnih turnejah, na katerih je igral do svojega 95 leta (doživel jih je 100). Prve učne ure violine je dobil od očeta in prvič javno nastopil s sedmimi leti. Pri enajstih je študiral pri Eugènu Ysaÿe, kasneje pri Lucieniu Capetu. Igral je praizvedbe skladb skladateljev Milhauda, Ravela, Prokofjev pa je prav zanj napisal *Violinski koncert št. 2*. Prvič ga je igral v Madridu leta 1935. Prokofjev je Soëtensa spremljal na 40-ih koncertih turneje po Severni Afriki in Evropi. Poleg koncertiranja je violinist tudi poučeval, največ v Ohiu (ZDA), Angliji in na Japonskem. Zadnjič je nastopil leta 1992, star 95 let. Najverjetneje je, da v tako pozni starosti ni javno koncertiral noben drug prominenten violinist. Prokof'ev, Sergej Sergejevič, v: Die Musik in Geschichte und Gegenwart: allgemeine Enziklopädie Der Musik; 26 Bände in zwei Teilen; Personenteil 13, ur. Ludwig Finscher, Bärenreiter-Verlag, 2004; www.pronetoviolins.blogspot.com/2009/07/soetens

⁴⁶*Triumfalni uspeh francoskega violinskega virtuozna Roberta Soëtensa (na koncertu v Mariboru)*, v: *Jutro* 18 (1937), št. 105 (7. 5.), str. 3.

izrazil željo, da bi Soëtenš prišel še večkrat v Maribor.⁴⁷ Poročilo s koncerta je prispeval tudi *Mariborski večernik Jutra*. Poročevalec je zapisal, da so poleg tehnične popolnosti Soëtenšove izrazite odlike še »njegov fini glasbeni okus, izredno kulturno in nenavadno visoko razvit čut za smiselno, plemenito, elegantno in prepričevalno izvajanje«.⁴⁸

3. 14. Pianist Ruda Firkušný (1937)

Koncert pianista Rude Firkušnýja⁴⁹ je potekal 17. februarja 1937.⁵⁰ Igral je skladbe Bacha, Chopina, Smetane, Prokofjeva in Liszta. Poročevalec *Mariborskega večernika Jutra* je zapisal, da je pianist skladbe znal povezati v celoto, Prokofjevo *Toccato* pa je zaigral v tako »peklenskem tempu«, da so obiskovalci koncerta zadrževali dih. Navrgel je, da se je koncerta sicer udeležilo »najboljše mariborsko občinstvo«, kljub temu pa je manjkala marsikateri mariborski glasbenik. Koncert je po njegovem mnenju prejel toliko hvale, kot je v Mariboru do takrat še ni nobeden. Firkušný je zagotovil, da ob prvi priliki spet obiše Maribor.⁵¹

Že kmalu po svojem prvem nastopu v Mariboru je Ruda Firkušný 15. novembra 1937 ponovno koncertiral pred mariborsko publiko. Poročevalec *Jutra* je v članku z naslovom *Triumf Rude Firkušnega* zapisal, da je dogodek pomenil »prvovrsten umetniški in glasbeni užitek«, umetnik pa je navduševal z »mojstrsko prefinjeno tehniko in zanosom podajanja«. Pri izvajanju Dvořákovega *Koncerta v g-molu, op. 43* ga je spremljal orkester mariborske Glasbene matice pod vodstvom dirigenta Marijana Kozine, ki je »uspešno rešil težavno nalogo.«⁵² Časnik *Slovenec* je poročal, da je koncert bil res redka umetniška priložnost. Po njegovem mnenju je pianist največji učinek dosegel s Prokofjevo *Toccato*. Po končanem koncertu je sledil navdušen aplavz občinstva, ki je napolnilo dvorano do zadnjega kotička. Poročevalec je še opozoril na tehnično plat organizacije koncerta: »Za bodočnost naj pa opozorim, da bi v prav takšne prireditve /.../ moralo biti tudi tehnično pripravljanje z največjo skrbnostjo in pozornostjo, že zavoljo lastnega ugleda! Pred javnostjo je sedežni red

⁴⁷Pahor, K., *Violinski koncert Roberta Soëtenšav Mariboru*, v: *Jutra* 18 (1937), št. 106 (7. 5.), str. 7.

⁴⁸-n-s, *Slavni virtuozi Robert Soëtenšje koncertiral v Mariboru*, v: *MVJ* 11 (1937), št. 103 (8. 5.), str. 2.

⁴⁹*Firkušný, Rudolf* (Napajedla, 1912 - Straatsburg, N. Y., 1994), ameriški pianist in komponist češkega rodu. Klavir je študiral pri Vilém Kurzu, kompozicijo pa pri Leošu Janáčku in Josefu Suku. Kot pianist je debitiral leta 1920 v Pragi, leta 1933 v Londonu in 1938 v New Yorku. Leta 1940 je prevzel ameriško državljanstvo. Koncertiral je v Latinski Ameriki, po Evropi, v Izraelu, Avstraliji in na Japonskem. Poučeval je na Juilliard School of Music v New Yorku. Leta 1993 se je preselil nazaj v domovino. Repertoar pianistovih izvedb je zajemal predvsem sodobno klavirsko literaturo, pa tudi klasično, predvsem romantično. Veliko se je posvečal češkoslovaškimi skladatelji, katerih glasbo je s koncerti in posnetki na ploščah ponese preko meja (predvsem klavirska dela Janáčka). Kot pianista so ga čislali predvsem zaradi zmožnosti igranja različnih stilov in spretnosti prstov. Seyfried, B., *Firkušný, Rudolf*, v: *Die Musik in Geschichte und Gegenwart: allgemeine Enzyklopädie Der Musik*; 26 Bände in zwei Teilen; Personenteil 6, ur. Ludwig Finscher, Bärenreiter-Verlag, 2004

⁵⁰*Ruda Firkušný*, v: *Mariborski večernik Jutra* 11 (1937), št. 35 (13. 2.), str. 2.

⁵¹Z., *Ruda Firkušný*, v: *Mariborski večernik Jutra* 11 (1937), št. 44 (22. 2.), str. 4.

⁵²*Triumf Rude Firkušnega*, v: *Jutra* 18 (1937), št. 268 (17. 11.), str. 4.

napravlil zelo mučen vtis.«⁵³ *Mariborski večernik Jutra* je poročal, da koncerta ni želel nihče zamuditi in da je nekaj občinstva celo pripotovalo iz Ljubljane. Seznaní nas tudi, da je češka tovarna klavirjev dala na razpolago klavir, ki je bil posebej za to priložnost pripeljan v Maribor.⁵⁴

Slika 13. Ruda Firkušný

⁵³Bb., *Ruda Firkušný v Mariboru*, v: *Slovenec*, 65 (1937), št. 270a (24. 11.), str. 7.

⁵⁴*Svetovni pianist Ruda Firkušný koncertira v Mariboru*, v: *Mariborski večernik Jutra* 11 (1937), št. 258 (12. 11.), str. 2.

4. POMEN GOSTOVANJ ZNANIH UMETNIKOV V MARIBORU MED 1918 IN 1941

Glasbeno življenje Maribora med obema vojnama je bilo zelo pestro. Največja in najpomembnejša glasbena ustanova v Mariboru je bila Glasbena matica (v nadaljevanju GM). Pod njenim okriljem so delovali glasbena šola, pevski zbor, orkester in kasneje agencija za prirejanje koncertov. Vodili so jo številni znani slovenski glasbeniki, med njimi veliko število najpomembnejših slovenskih skladateljev (Oskar Dev, Vasilij Mirk, Ubald Vrabec, Marjan Kozina, Karol Pahor). Priložnosti za obisk koncertov so Mariborčani imeli veliko. Če jih ni prirejala GM, so zanje poskrbeli v kakšnem od številnih pevskih društev.⁵⁵ Slavni umetniki, tudi evropskega in svetovnega formata, so v Maribor prihajali nekoliko redkeje, pa vendar v tolikšnem obsegu, da je v mestu bilo moč začutiti glasbenega duha evropskih prestolnic.

Prvi pomembni glasbenik, ki je po 1. svetovni vojni, aprila 1919, nastopil v Mariboru, je bil slavni hrvaški violinist Zlatko Baloković. Zanimanje za koncert je bilo veliko, na sami prireditvi pa je bil prisoten tudi general Rudolf Maister z dvema francoskima časnikoma. Pozitivne kritike koncerta sta objavila dva časnika, poročevalec časnika *Male novice* pa je opozoril na visoke cene vstopnic. Umetnik se je v mesto s ponovnim koncertom vrnil po nekaj mesecih⁵⁶ Novembra 1920 je v Mariboru nastopil slavni česki violinist, učitelj in komponist Jaroslav Kocian. Njegov obisk v Mariboru je budno spremljal Fran Topič, ki je umetnika osebno poznal. Topičevo mnenje o Kocianu je bilo zelo visoko, mestoma morda celo pretirano, kar lahko razumemo kot posledico njunega poznanstva, kljub temu pa zapisanemu gre verjeti, saj je bil Kocian ob obisku Maribora izkušen violinist z mednarodnim ugledom.⁵⁷ Od koncerta Jaroslava Kociana je preteklo kar šest let, da so Mariborčani spet imeli priliko slišati umetnika mednarodnega kova. Kaj je botrovalo temu, da v tolikšnem času ni bilo na spregled nobenega slavnega umetnika, ne znava pojasniti. Vzrok je morda tičal v visokih stroških za organizacijo. O pretiranih cenah vstopnic se je pisalo že v kritiki Balokovičevega koncerta. Če to povežemo z dejstvom, da so bili obiskovalci koncertov v največji meri uradniki, ki si izdatkov za vstopnice niso mogli privoščiti, morda situacijo lahko razumemo.⁵⁸ Po dolgih šestih letih so Mariborčani tako pričakali naslednji velik umetniški dogodek. Na svoji mednarodni turneji po evropskih mestih se je oktobra 1926, in tudi leto kasneje, v Mariboru ustavil 26-letni violinist Saša

⁵⁵ Flisar, M., *Delovanje mariborske Glasbene matice (1919 - 1948)* (disertacija), Ljubljana 2008.

⁵⁶ Glej poglavje 3. 1. Violinist Zlatko Baloković (1919, 1920)

⁵⁷ Glej poglavje 3. 2. Violinist Jaroslav Kocian (1920)

⁵⁸ Godina Golija, M., *Maribor 1919 - 1941, Oris družabnega življenja*, Maribor: Obzorja 1986, str. 38.

Popov. Kritike so poročale o mojstrski igri violinista in velikem navdušenju publike.⁵⁹ Oktobra 1927 je Maribor imel čast slišati enega najboljših pianistov 20. stoletja Arturja Rubinsteina. Velikemu umetniku primerne so bile tudi kritike v dnevnem časopisju. Poročevalec Eduard Butchar je zapisal, da od nastopa velikega Franza Liszta leta 1846 v Mariboru ni bilo umetnika takšne veličine. Kritiki so poročali o slabem obisku koncerta, kar bi lahko pripisali visoki vstopnini in podatku, da je dva dni po Rubinsteinu po enem letu v Mariboru ponovno nastopil Saša Popov.⁶⁰ Pol leta po Rubinsteinu in Popovu, februarja 1928, se je v Mariboru predstavila ena največjih zvezd takratne snemalne industrije violinska virtuozinja, pevka in dirigentka Edith Lorand. Kritiki so koncert označili kot prvovrstni glasbeni dogodek.⁶¹ V mesecu oktobru istega leta je Maribor obiskal 20-letni Ljerko Spiller, kateremu so kritiki napovedali veliko umetniško bodočnost.⁶² V letu 1928 se je po dveh odličnih koncertih mariborskemu občinstvu predstavil še svetovno znan španski violončelist in komponist Gaspar Cassado. Za koncert je vladalo veliko zanimanje, kar je dokazovala napolnjena Unionska dvorana. Kritičsko pero je zabeležilo očaranost nad virtuozom.⁶³ Naslednje leto, marca 1929, se je po devetih letih v Maribor vrnil češki violinski virtuoz Jaroslav Kocian. Kritik časnika *Mariborski večernik Jutra* je napisal nekaj krepkih na račun organizacije koncerta, saj naj bi umetnik pred nastopom ne imel niti svoje garderobe. Sicer pa je bil mnenja, da je bil koncert pravi umetniški užitek. Glasbeni poznavalec in kritik nemškega časnika *Marburger Zeitung* Eduard Butchar pa je zapisal, da je bil dogodek »prava senzacija«, umetnika pa imenoval za Paganinijevega naslednika.⁶⁴ Po Kocianu je v Mariboru nastopi slavni češki violinist Vaša Příklad, ki ga je leta 1920 opazil slavni dirigent Arturo Toscanini in mu odprl pot na koncertne odre v Italiji, Združenih državah Amerike, Južni Afriki in Evropi.⁶⁵ V letu 1930 se je Mariboru ponovno obetal izjemen dogodek, in sicer koncert mednarodno uveljavljenega španskega violinista in skladatelja Juana Manéna. Poročila s koncerta so pričala o vrhunskem umetniku. Iz poročil izvemo, da je bilo »prereditve« občinstvo nadvse navdušeno.⁶⁶ Po 15-ih letih se je marca 1935 ponovno predstavil Zlatko Baloković. Občinstvo je nestrpno čakalo, da ponovno sliši velikega umetnika, ki je bil takrat na višku svoje poustvarjalne moči.⁶⁷ Decembra leta 1936 je v Narodnem gledališču nastopil na Dunaju živeči slovenski pianist Anton Trost, na koncertu pa ga je spremljala pevka Leni Lapajne. V članku je kritik zapisal, da ni bilo prav, da je bilo gledališče tako slabo zasedeno glede na dejstvo, da sta nastopila dva Slovenca. Prireditve je opisal kot »večer

⁵⁹ Glej poglavje 3. 3. Violinist Saša Popov (1926, 1927)

⁶⁰ Glej poglavje 3.4. Pianist Arthur Rubinstein (1927)

⁶¹ Glej poglavje 3. 5. Violinistka Edith Lorand (1928)

⁶² Glej poglavje 3.6. Violinist Ljerko Spiller (1928)

⁶³ Glej poglavje 3. 7. Violončelist Gaspar Cassado (1928)

⁶⁴ Glej poglavje 3. 8. Violinist Jaroslav Kocian (1929)

⁶⁵ Glej poglavje 3. 9. Violinist Vaša Příklad (1930)

⁶⁶ Glej poglavje 3. 10. Violinist Juan Manén (1930)

⁶⁷ Glej poglavje 3.11. Violinist Zlatko Baloković (1935)

izrednega užitka». ⁶⁸ Že februarja 1937 je nastopil svetovno znani ameriški pianist in komponist češkega rodu Ruda Firkušny. Koncert je prejel toliko hvale, kot do takrat v Mariboru še nobeden. Pianist je zagotovil, da ob prvi priliki spet obišče Maribor. ⁶⁹ Maja je v Mariboru koncertiral znani francoski virtuoz in violinist Robert Soërens. Velik mojster je prejel samo hvalo, kritik pa je izrazil željo po njegovem ponovnem obisku. ⁷⁰ Svojo obljubo pa je držal Ruda Firkušny in že novembra ponovno obiskal Maribor. Dvorana je bila napolnjena do zadnjega kotička, občinstvo pa ponovno navdušeno. ⁷¹

Raziskovalna naloga je v celoti odgovorila na najine predpostavke. V mestu ob Dravi so med obema vojnama gostovali številni slavni umetniki. Maribočani so v triindvajsetih letih imeli priložnost videti sedemnajst vrhunskih koncertov dvanajstih svetovno znanih umetnikov. Nekateri glasbeniki so nastopili večkrat. Saša Popov, Jaroslav Kocian in Ruda Firkušny so mesto obiskali dvakrat, Zlatko Balokovič pa trikrat. Največ je bilo violinskih koncertov, kar dvanajst, medtem ko so bili klavirski koncerti štirje in en koncert za violončelo. Prvi koncert po 1. svetovni vojni je potekal leta 1919, naslednjega leta (1920) pa sta bila organizirana dva koncerta. Nato pet let Maribor ni imel priložnosti videti in slišati večjega umetnika, kar pa ne pomeni, da koncertov sploh ni bilo. Od leta 1926 do 1930 je bilo prirejenih devet koncertov, sledil pa je štiriletni premor. Med letoma 1935 in 1937 je bilo koncertov še pet. V celotnem obdobju nedvomno izstopata leti 1928 ter 1937, ko so bili v Mariboru prirejeni kar trije koncerti slavnih umetnikov na leto. Med vsemi je v Mariboru nastopila samo ena ženska - Edith Lorand, ki je takrat v Evropi predstavljala simbol ženske emancipacije. ⁷²

Kot sva predvidevali, je za koncerte glasbenikov evropskega in svetovnega kova vladalo izredno zanimanje. Časopisi so v večini primerov poročali o polno zasedenih dvoranah. Podatki so razveseljivi, saj so koncerti klasične glasbe takrat praviloma pritegovali najožji krog obiskovalcev. Za uživanje ob glasbi je bilo potrebno glasbeno predznanje, tega pa je bil deležen le nizek odstotek mariborskega prebivalstva. Tudi visokim cenam vstopnic navkljub se Mariborčani niso mogli upreti umetniškemu užitku, za katere so poskrbeli inštrumentalisti najvišjega kova. ⁷³ Obstoječi podatki nam razkrivajo nadvse zadovoljno in navdušeno občinstvo. Koncerti so gotovo vzbudili zanimanje pri ljubiteljih glasbe, ki so prihajali tudi iz oddaljenih krajev.

Prav vse koncerte slavnih virtuozov in umetnikov je budno spremljalo takratno časopisje (*Male novice, Mariborski delavec, Mariborski večernik Jutra, Slovenec, Jutro, Marburger Zeitung*). Poročila in

⁶⁸ Glej poglavje 3.12. Pianist Anton Trost (1936)

⁶⁹ Glej poglavje 3.14. Pianist Ruda Firkušny (1937)

⁷⁰ Glej poglavje 3.13. Robert Soërens (1937)

⁷¹ Glej poglavje 3.14. Pianist Ruda Firkušny (1937)

⁷² Glej poglavje 3.5. Violinistka Edith Lorand (1928)

⁷³ Godina Golija, M., Maribor 1919 - 1941, *Oris družabnega življenja*, Maribor: Obzorja 1986, str. 38-41.

kritike koncertov so prispevali znani mariborski glasbeniki Hinko Druzovič, Fran Topič, Karol Pahor in Eduard Butchar ter številni neznani poročevalci. Glede na umetniško veličino v raziskavi obravnavanih umetnikov ni nič nenavadnega, da so domala vsi prejeli zelo pohvalne in odlične kritike. Prav takšne so bile naslovljene tudi na večino pianističnih spremljevalcev, ki so pripotovali z umetniki. Le v treh primerih je umetnika spremljal simfonični orkester. Violinista Zlatka Balokovića je spremljala Vojaška godba za Spodnji Štajer pod vodstvom dirigenta Herzoga, violinista Roberta Soëtensa orkester ljubljanske Glasbene Matice pod vodstvom znanega dirigenta in skladatelja Lucijana Marije Škerjanca, pianista Rudo Firkušnýja pa orkester mariborske Glasbene matice pod vodstvom dirigenta in skladatelja Marjana Kozine. Slednja sta bila gotovo ena izmed viškov mariborskega koncertnega življenja med obema vojnoma.

Po obsežnem zbiranju podatkov sva prišli do spoznanja, da je število svetovno znanih umetnikov višje, kot je bilo predstavljeno v dosedanjih raziskavah o glasbenem življenju.⁷⁴ Umetniki, ki jih tovrstna besedila niso omenjala so Saša Popov, Arthur Rubinstein, Gaspar Cassado in Vaša Pñihoda. Dejstvo sva sprejeli z začudenjem, saj gre za pomembnejše poustvarjalce 20. stoletja. Meniva, da sva s sistematično predstavitvijo umetnikov in njihovih koncertov pripomogli k boljšemu poznavanju mariborskega glasbenega življenja in pomembno prispevali k osvetlitvi kulturnih dogajanj v Mariboru med obema vojnoma. Izsledki raziskave bodo gotovo koristni za vrednotenje mariborske kulturne preteklosti.

⁷⁴, D., *Kulturno dogajanje v Mariboru v letih 1918 - 1941*, Maribor: Študentska založba Litera 2003.

5. ZAKLJUČEK

Mariborsko glasbeno življenje med obema vojnoma so pestro razgibali koncerti slavnih virtuozov in umetnikov. Mesto ob Dravi so obiskali violinisti Zlatko Baloković, Jaroslav Kocian, Edith Lorand, Ljerko Spiller, Juan Manén, Robert Soërens, Saša Popov in Vaša Parihoda, pianisti Anton Trost, Ruda Firkušný in Arthur Rubinstein ter violončelist Gaspar Cassado. Koncerti so bili dobro obiskani in brez izjeme pospremljeni z odličnimi in pohvalnimi časopisnimi kritikami znanih slovenskih glasbenikov. Raziskovalna naloga prinaša nova spoznanja glede imen svetovno znanih glasbenikov in njihovih predstavitev pred mariborsko publiko. Štirje od dvanajstih umetnikov namreč v dosedanjih raziskavah še niso bili omenjeni. To sta violinista Saša Popov in Vaša Parihoda, pianist Arthur Rubinstein ter violončelist Gaspar Cassado. Skleneva lahko, da sva vse raziskovalne domneve potrdili in dosegli cilj, ki sva si ga zadali ob začetku izdelave naloge.

Pri delu so se pojavljala tudi številna odprta vprašanja, ki nakazujejo na nadaljnje raziskave, ki bi se jih bilo vredno lotiti. Eno od teh je koncertno življenje in gostovanja slavnih umetnikov v Mariboru pred obdobjem, ki sva ga obravnavali v raziskovalni nalogi. Nekateri podatki nam pričajo, da se je v drugi polovici 19. stoletja v mestu odvijalo pestro koncertno dogajanje. Leta 1846 je Maribor namreč obiskal slavni skladatelj in pianist Franz Liszt, njegovemu obisku pa so sledili še nekateri znani umetniki. Tako je v Mariboru denimo nastopila slavna in svetovno znana avstrijska operna pevka Amalie Materna, svetovno znan španski violinist Pablo de Sarasate, violinista František Ondříček, Heinrich Wilhelm Ernst, domnevni naslednik Niccola Paganinija Willy Burmester, svetovno znan tenorist Leo Slezak, ter pianista poljak Theodor Leschetizky in avstrijec Alfred Grünfeld. Njihova gostovanja v Mariboru še niso bila predmet raziskav. Osvetlitev koncertnih dogajanj bi gotovo predstavljalo velik prispevek k poznavanju in razumevanju glasbene preteklosti mesta Maribor.⁷⁵

DRUŽBENA ODGOVORNOST

Avtorici raziskovalne naloge pojmujeva družbeno odgovornost kot ravnanje posameznika ali organizacije, ki vzpodbudno vpliva na dolgoročno materialno in duhovno preživetje, uspeh in blaginjo človeštva. S svojim raziskovalnim delom sva segli na področje odgovornosti do kulturne in glasbene

⁷⁵ Družovič, H., *Franz Liszt v Mariboru*, v: *Kronika slovenskih mest* 1 (1934), št. 3, str. 235, 236.

zgodovine ter kulturne dediščine. Meniva, da bova z opravljenim delom pripomogli k ozaveščanju kulturne zavesti, pomembnosti splošnega človekovega razvoja in širitve znanj ter raziskovalne dejavnosti in izobraževalne iniciative.

SEZNAM VIROV IN LITERATURE

VIRI

- Avsenak, F., Koncert pianista prof. Antona Trosta, v: Mariborski večernik Jutra 10 (1936), št. 284.
- B., Koncert Zlatka Balokovića, v: Straža 12 (1920), št. 112 (8. 10).
- Balokovičev koncert, v: Male novice 2 (1919), št. 40 (10. 4).
- Balokovičev koncert, v: Mariborski delavec 2 (1919), št. 83 (12. 4.).
- Bb., Prof. Anton Trost, v: Slovenec 64 (1936), št. 290a (18. 12.).
- Bb., Ruda Firkušný v Mariboru, v: Slovenec, 65 (1937), št. 270a (24. 11.).
- Butchar, E., Jaroslav Kocian, v: Mariborer Zeitung 69 (1929), št. 69 (7. 3.).
- Butchar, E., Konzert Arthur Rubinstein, v: Marburger Zeitung 67 (1927), št. 229 (9. 10.).
- Butchar, E., Sascha Popov, v: Marburger Zeitung 67 (1927), št. 229 (9. 10.).
- Das Konzert bureau der »Glasbena Matica« behördlich genehmigt, v: Marburger Zeitung 68 (1928), št. 253 (16. 10.).
- Mariborski občinski svet, v: Jutro 8 (1927), št. 257 (29. 10.).
- Druzovič, H., Arthur Rubinstein, v: Mariborski večernik Jutra 1 (1927), št. 129 (6. 10.).
- Druzovič, H., Koncert Saša Popova v Mariboru, v: Tabor 7 (1926), št. 248 (31. 10.).
- Druzovič, H., Krasen uspeh Saše Popova, v: Mariborski večernik Jutra 1 (1927), št. 131 (8. 10.).
- Druzovič, H., Franz Liszt v Mariboru, v: Kronika slovenskih mest 1 (1934), št. 3.
- Fran Topič, v: Jutro 6 (1925), št. 36 (11.2.).
- H. D., Violinski koncert Edite Lorandove, v: Mariborski večernik Jutra, 2 (1928), št. 51 (2. 3.).
- J. K., Koncert Edith Lorand, v: Jutro 9 (1928), št. 53 (2. 3.).
- Karol Pahor, Koncert Juana Manéna, v: Mariborski večernik Jutra 4 (1930), št. 285 (16. 12.).
- Koncert Cassado, v: Mariborski večernik Jutra 2 (1928), št. 247 (29. 10.).
- Koncert Cassado, v: Mariborski večernik Jutra 2 (1928), št. 247 (29. 10.).
- Koncert čelista Cassada v Mariboru, v: Jutro, 9 (1928), št. 251 (25. 10.).
- Koncert Jaroslava Kociana, v: MVJ 3 (1929), št. 54 (6. 3.).
- Koncert Ljerka Spillerja v Mariboru, v: Jutro 9 (1928), št. 238 (10. 10.).
- Koncert pianista Rubinsteina, v: Slovenec 55 (1927) št. 227 (7. 10.).
- Koncert Přihode, v: Mariborski večernik Jutra 4 (1930), št. 47 (26. 2.).
- Koncert Vaše Přihode, v: Jutro 11 (1930), št. 48 (27. 2.).
- Manénov violinski koncert v Mariboru, v: Jutro 11 (1930), št. 294 (20. 12.).
- Pahor, K., Violinski koncert Roberta Soetensa v Mariboru, v: Jutro 18 (1937), št. 106 (7. 5.).

Ruda Firkušný, v: Mariborski večernik Jutra 11 (1937), št. 35 (13. 2.).
Saša Popov, v: Jutro 8 (1927), št. 237 (6. 10.)
Sinfonični koncert virtuoz na gosli Zlatka Balokovića, v: Mariborski delavec 2 (1919), št. 78 (6. 4.).
Slavni virtuoz Robert Soetens je koncertiral v Mariboru, v: MVJ 11 (1937), št. 103 (8. 5.), str. 2.
Svetovni pianist Ruda Firkušný koncertira v Mariboru, v: Mariborski večernik Jutra 11 (1937), št. 258 (12. 11.).
Topič, F., Jaroslav Kocian, v: Tabor 1 (1920), št. 58 (4. 11.).
Topič, F., Jaroslav Kocian, v: Tabor 1 (1920), št. 62 (9. 11.).
Triumf Rude Firkušnega, v: Jutro 18 (1937), št. 268 (17. 11.).
Triumfalen uspeh francoskega violinskega virtuoz Roberta Soëtensa (na koncertu v Mariboru), v: Jutro 18 (1937), št. 105 (7. 5.).
Z., Ruda Firkušný, v: Mariborski večernik Jutra 11 (1937), št. 44 (22. 2.).

LITERATURA

Die Musik in Geschichte und Gegenwart: allgemeine Enzyklopädie Der Musik; 26 Bände in zwei Teilen, ur. Ludwih Finscher, Bärenreiter-Verlag, 2004.
Enciklopedija Slovenije, Ljubljana 1988.
Flisar, M., Delovanje mariborske Glasbene matice (1919 - 1941) (disertacija), Ljubljana 2008.
Godina Golja M., Maribor 1919–1941, Oris družabnega življenja, Maribor: Obzorja 1986.
Hartman, B., Kultura v Mariboru, Maribor: Obzorja 2001.
Muzička enciklopedija, ur. Krešimir Kovačević, Jugoslovenski leksikografski zavod, Zagreb 1977.
Potočnik, D., Kulturno dogajanje v Mariboru v letih 1918 - 1941, Maribor: Litera2003.
Stavbar, V., Kulturno dogajanje v Mariboru letih 1914 - 1918, Maribor: Obzorja 1998.
Špendal, M., Iz mariborske glasbene zgodovine, Maribor: Obzorja 2000.
The New Grove dictionary of music and musicians, Ur. Stanley Sadie, Macmillan Publishers Limited, 1980.

SPLETNI VIRI

www.pronetoviolins.blogspot.com/2009/07/soetens

<http://pronetoviolins.blogspot.com/2011/10/edith-lorand.html>

SPLETNI VIRI SLIKOVNEGA MATERIALA

Slika 1. Zlatko Baloković:

<http://www.bibliofil.hr/upload/covers/97e579c9-02e8-425e-a2e6-3ef032b46507.jpg>

Slika 2. Jaroslav Kocian:

http://www.muzikus.cz/save/db_images/89580

Slika 3. Saša Popov:

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b4/BASA_41K-1-44-14_Sasha_Popov.jpg

Slika 4. Arthur Rubinstein:

<http://www.labazevitch.com/blog/wp-content/uploads/2011/08/arthur-rubinstein-1950.jpg>

Slika 5. Arthur Rubinstein:

<http://i.haymarket.net.au/Utils/ImageResizer.ashx?n=http%3A%2F%2Fi.haymarket.net.au%2FNews%2Fpic008.jpg&h=300&w=250&c=0>

Slika 6. Edith Lorand:

http://www.gramophone-anno.eu/images/glry_thumbs/cikk_mellekletek/250_edith_lorand.jpg

Slika 7. Ljerko Spiller:

<http://www.old.wieniawski.pl/upload/pictures/0000619.jpg>

Slika 8. Gaspar Cassado:

http://www.solistes-de-demain.com/images/photos_citation/Cassado_Gaspar/Cassado_Gaspar4.jpg

Slika 9. Vaša Příhoda:

<http://nealshistorical.files.wordpress.com/2009/12/prihoda.jpg>

Slika 10. Juan Manén:

http://4.bp.blogspot.com/-6t4STn_-FjE/TjHO9Qi7g7I/AAAAAAAAABY8/kzZHEanKjDI/s400/MANEN%252C%2BFoto%2Binicial%2BOK.jpg

Slika 11. Anton Trost:

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/fb/Anton_Trost_1930s.jpg/200px-Anton_Trost_1930s.jpg

Slika 12. Robert Soëtens:

http://2.bp.blogspot.com/_22P8xKaloio/SmhnnxOEpqI/AAAAAAAAABc0/tNA0w_RxjfU/s200/Soetens.jpg

Slika 13. Ruda Firkušný:

<http://www.oskarmorawetz.com/photos/Musicians/FullSize/1943Firkusny.jpg>